

УДК 657(477)

Подунай В.В, Бурко К.В.

Вінницький національний аграрний університет

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто значення управлінського обліку для системи управління на вітчизняних підприємствах з різними видами діяльності. Обґрунтовано важливість і роль управлінського обліку для забезпечення ефективного функціонування економічного механізму господарювання в сучасних умовах на підприємстві.

Ключові слова: управлінський облік, підприємство, функціонування.

Podunay V., Burko K.

ROLE OF MANAGEMENT ACCOUNTING AND ITS IMPLEMENTATION ISSUES ON DOMESTIC ENTERPRISES

The article considers the importance of management accounting control system for domestic enterprises with various activities. The importance and role of management accounting for the effective functioning of the economic mechanism of management at an enterprise under current conditions have been proved.

Key words: management accounting, information, enterprise operation.

Подунай В.В., Бурко Е.В.

РОЛЬ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ НА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Рассмотрено значение управленческого учета для системы управления на отечественных предприятиях с различными видами деятельности. Обоснована важность и роль управленческого учета для обеспечения эффективного функционирования экономического механизма хозяйствования в современных условиях на предприятии.

Ключевые слова: управленческий учет, предприятие, функционирование.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Управлінський облік став невід'ємною частиною облікової системи значної частини компаній в країнах з розвинутими ринковими відносинами, а останнім часом і в Україні як в незалежній державі. За

Подунай В.В, Бурко К.В.

останні роки спостерігається тенденція до збільшення кількості керівників українських підприємств, які не сумніваються в ефективності застосування управлінського обліку як системи забезпечення виживання підприємства на етапах оперативного та стратегічного розвитку. На шляху впровадження управлінського обліку постає безліч перешкод, що полягають у подоланні дискусійних проблем методології та в необхідності організаційних заходів щодо його впровадження. Відтак, першочерговим завданням вітчизняних підприємств є розробка та застосування керівництвом підприємства ефективної системи управлінського обліку.

Цілі статті. Метою статті є дослідження точок зору вітчизняних науковців та практиків, щодо ролі й місця управлінського обліку та проблем його впровадження на вітчизняних підприємствах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У науковій літературі дослідженню проблем та результативності впровадження управлінського обліку суб'єктами господарювання присвячено чимало праць як вітчизняних вчених та зарубіжних науковців таких як: Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друрі, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Е. Майера, Д. Мідлтона, Л.В. Нападовської, Б. Нідлза, М.С. Пушкаря, М.Г. Чумаченка та багатьох інших. Проте, і нині залишається ряд невирішених проблем стосовно впровадження управлінського обліку на підприємствах України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасній вітчизняній і зарубіжній спеціальній економічній літературі в останні роки серед вчених відбувається дискусія про місце і роль управлінського обліку в системі управління підприємством. Існують крайні погляди деяких вчених щодо існування управлінського обліку. Ряд науковців стверджує, що існує єдиний бухгалтерський облік, а управлінський – відсутній. Це заперечує досвід розвинутих країн заходу, в яких управлінський облік за останні 50-60 років набув широкого розповсюдження у практиці роботи великих корпорацій.

Ефективна робота сучасного підприємства неможлива без добре налагодженої системи управлінського обліку і звітності на всіх рівнях управління. В умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку питання про необхідність налагодження системи управлінського обліку на підприємствах для багатьох прогресивних керівників вже не постає.

Управлінський облік повинен забезпечити мінімізацію витрат на виробництво продукції й одержання максимального прибутку. Відповідно до інтересів користувачів управлінський облік має відповідати таким цілям: децентралізація контролю, в розрізі центрів відповідальності, за обліком витрат і формуванням собівартості продукції; впорядкування інформації в управлінській звітності, необхідної для прийняття управлінських рішень і розробки стратегічних дій підприємства.

Пушкар М. С. підкреслює, що особливістю управлінського обліку є те, що на місце чисто процедурних обліково-економічних завдань висувається нове завдання – забезпечення потреб користувачів у такій інформації, яка носить адресний характер, тому зрозуміло, що для різних груп користувачів треба забезпечити різну інформацію [6].

Згідно із Законом України „ Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [4] внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система обробки і підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Голов С.Ф. наводить дещо ширше та змістовніше визначення, вважаючи, що управлінський облік є процесом виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів.

Управлінський облік у компанії – це система, що забезпечує керівну ланку фірми інформацією, необхідною для прийняття рішень та ефективного управління. Закономірність впровадження таких систем обумовлюється тим, що, по-перше, інші види обліку, які вже існують на підприємстві, насамперед, бухгалтерський та податковий, не спроможні забезпечити керівників необхідною і достатньою інформацією для прийняття та обґрунтування ділових рішень. По-друге, нерідко однією з причин недостатньо успішного розвитку компанії є те, що її керівники просто не знають, який з видів діяльності або підрозділів є найбільш прибутковим і, що є найважливіше. Якщо на підприємстві впроваджено систему управлінського обліку, це означає, що на багато аналітичних питань щодо діяльності власної фірми керівництво може швидко отримати вичерпні відповіді [3].

Нападовська Л.В. стверджує, що управлінський облік забезпечує підготовку і аналіз бухгалтерської інформації, щоб допомогти

керівництву в управлінні, плануванні й контролі діяльності підприємства, оскільки надає інформацію про формування собівартості, забезпечує даними про відхилення фактичних показників від прогнозних значень в оперативному порядку [5].

Управлінський облік є складником процесу управління та надає інформацію, важливу для:

– визначення стратегії та планування майбутніх операцій підприємства;

– контролювання її поточної діяльності;

– оптимізації використання ресурсів;

– оцінки ефективності діяльності;

– зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття рішень.

Підприємство може самостійно розробляти систему і форми внутрішньогосподарського управлінського обліку, а також звітності і контролю господарських операцій.

Організація бухгалтерського управлінського обліку на підприємстві складається з трьох етапів:

- методологічного;
- технічного;
- організаційного.

На першому етапі обирається модель управлінського обліку в залежності від його мети, визначаються об'єкти та методи обліку витрат, а також елементи бухгалтерського обліку, які можуть служити для формування інформації необхідної для прийняття управлінських рішень. Це план рахунків управлінського обліку, складання калькуляційних статей та інше.

На другому – технічному етапі – обирається склад реєстрів аналітичного обліку, форми внутрішньої звітності і визначення напрямку руху інформації в середині підприємства.

Третій етап передбачає розподіл обов'язків між працівниками в системі управлінського обліку.

Сьогодні в сфері управління витратами виробництва та фінансовими результатами діяльності підприємства існує дві основні проблеми:

- 1) переорієнтувати вітчизняну теорію та накопичений досвід на вирішення нових завдань у сфері управління підприємством;
- 2) створити нові системи отримання інформації про витрати, застосовувати нові підходи до калькулювання собівартості, аналізу фінансових результатів, а також методів контролю та прийняття управлінських рішень. У цьому аспекті значний інтерес для

українських підприємств становить вивчення системи управлінського обліку.

Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку ще не набуло належного поширення. Практичний бік застосування управлінського обліку ставить перед керівництвом підприємства конкретні завдання організаційного характеру, а саме: чи доцільне використання цього виду обліку; чи створювати управлінську бухгалтерію; який має бути порядок формування інформації про витрати, обсяг виробництва та систему контролю за цими показниками тощо.

На думку Сук Л.К., винятковий вплив на вирішення цих проблем мають галузеві організаційні та інші особливості конкретного підприємства, наявність внутрішньої й зовнішньої звітності тощо.

Організаційна структура управлінського обліку на підприємстві залежить від організаційної та виробничої структури. Організаційна структура забезпечує узгодженість окремих видів діяльності підприємства, та зусиль із виконання основних завдань та цілей. Виробнича структура підприємства показує склад та структуру цехів, служб, їх потужність, форми побудови та взаємозв'язку на кожному рівні управління підприємством. Побудова виробничої структури підприємства залежить від типу, масштабу підприємства, складності технологічних процесів [7].

Кожний адміністративний рівень керівників повинен мати чітко сформульовані повноваження щодо прийняття рішення.

Ефективне управління підприємством залежить значною мірою від розвиненості системи управлінського обліку та ступеня її комп'ютеризації. Працюючи із системою управлінського обліку, бухгалтер повинен використовувати хороші програмні продукти. Йому потрібні знання в області аналізу, планування, контролю, а також інструменти для втілення цих знань у життя.

Як стверджують науковці, для успішного здійснення впровадження системи управлінського обліку необхідні три невід'ємні складові:

1) участь у процесі постановки: часто керівництво вважає, що не слід втручатися у ту сферу, де є власні спеціалісти.

2) фахівці: керівництву слід усвідомлювати, що для постановки управлінського обліку йому слід наймати не бухгалтерів, а саме спеціалістів, у яких є такий досвід. Однак варто розглянути ідею про залучення власних фахівців, а не тимчасових консультантів;

3) спеціальні ресурси для реалізації цієї задачі: якщо

підприємство зважилося на виконання поставленої задачі, йому знадобиться багато як грошових витрат, так і витрат часу.

Висновки. Управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло належного поширення, в зв'язку з невирішеним колом проблем. Організація впровадження управлінського обліку в діяльність підприємств потребує значного часу та зусиль всього колективу, однак саме питанням організації впровадження приділяється недостатньо уваги. Існує багато протилежних думок щодо методики впровадження управлінського обліку, тому необхідно проводити подальше обговорення цієї проблеми.

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимович. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 448 с.
2. Белоусова І. Роль управлінського обліку / І. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 4. – С. 34.
3. Голов С.Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні / С.Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – № 11. – С.15–23.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996–ХІ (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
5. Нападівська Л. В. Управлінський облік. \Підруч. для студентів вищих навч. закладів / Нападівська Л. В. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
6. Пушкар М. С. Розробка системи обліку : Навчальний посібник / Пушкар М. С. – Тернопіль : Картбланш, 2003. – 198 с.
7. Сук Л. К. Організація бухгалтерського обліку: Підручник / Сук Л. К., Сук П. Л. – К. : Каравела, 2009. – 624 с.